

Az erdészeti erdei iskolák története

Új fogalom az erdőgazdálkodásban: erdőpedagógia

A magyar erdőpedagógia kezdetei: 1988-89

Ha a **magyar erdőpedagógia kezdeteiről** beszélünk, akkor három helyszínt feltétlenül meg kell említeni:

1988. Pilisi Parkerdőgazdaság Visegrádi Erdészete – Mogyoró-hegy, Erdei Művelődés Házának az átadása;

1988. Sopron (a magyar erdészeti felsőoktatás fellegvára), a Soproni Süni Klub megalakulása;

1989. Szolnok – Nagykunsági Erdőgazdaság Szolnoki Erdészete, Erdei Művelődés Házának az átadása.

A három első erdőpedagógiai kezdeményezésről bővebben:

– A Pilisi Parkerdőgazdaság **Visegrádi Erdészeténél** 1988-ban adták át a Mogyoró-hegyen az **Erdei Művelődés Házát**, mely országos szinten az első hivatalos erdőpedagógiai kezdeményezések közé tartozik. Alapításától kezdve folyamatosan működik, a hazai környezeti nevelés egyik fellegvárának tekinthető. Meg kell említenünk első és sokáig meghatározó vezetőjét, *Szentendrei Gézát*. Kezdetben főképp madárvédelemre épített programokkal szolgált. 1996-tól az erdő komplex megismerését célzó programokat fejlesztettek ki erdészeti szakvezetéssel.

– **Sopronban** 1988 februárjában az Erdészeti és Faipari Egyetem néhány erdőmérnök-hallgatója kezdeményezésére megalakult a **Soproni Süni Klub**. Célja a gyerekek környezettudatos gondolkodásának kialakítása.

A klub vezetői időrendi sorrendben: *Gyöngyössi Péter*, *Szabó Lajos*, *Ferenczy András*, *Antal József*.

– **Szolnokon** 1989-ben alapították meg a Nagykunsági Erdőgazdaság Szolnoki Erdészeténél az **Erdei Művelődés Házát**.

Az úttörő kezdeményezéshez kapcsolódó néhány vezető nevét megemlíteném: *Török László* vezérigazgató, *Türi Ferenc* erdészvezető.

Az erdei iskola vezetői sorrendben: *Tácsik Mibályné* – 1989, *Dósa Gyula* – 1990-2000, *Magyar István* – 2001, *Horváth Ernő* – 2002-től.

Felmerül a kérdés miért történtek egymástól függetlenül, szinte egy időben az első erdőpedagógiai kezdeményezések?

Véleményem szerint egy fő oka van ennek. Ebben az időszakban kerülnek Magyarországon nyilvánosságra a globális környezeti problémák.

Erdészeti Erdei Iskola Szakosztály megalakulása (1996), tevékenysége

1996-ban Szolnokon új szakosztály alakult: az Erdészeti Erdei Iskola Szakosztály. A szakosztály elnöke *Ormos Balázs* (akkor a Tanulmányi Erdőgazdaság vezérigazgatója) 1996-tól. A szakosztály titkárai: *Dósa Gyula* (1996-2000), *Szabó Lajos* 2001-től.

A szakosztály célkitűzései:

segítse elő az ifjúság és a társadalmi szereplők környezetbarát magatartásának kialakulását, fejlődését az erdészeti erdei iskola (erdőpedagógiai) oktatási-nevelési módszer alkalmazásával;

segítse egy erdészeti-erdei iskola-hálózat létrehozását az erdészeti ágazat támogatásával;

szakmai műhelyt jelentsen az erdészeti erdei iskolák vezetői részére.

Az utóbbi években egyre több helyen létesül erdészeti erdei iskola, egyre több erdész vállal közvetlen szerepet ebben a munkában.

Az Erdészeti Erdei Iskola Szakosztály megalakulásától kezdve szervezte az „**Erdők Hete**” rendezvénysorozatot. Az „Erdők Hete” rendezvénysorozat egy akció, melynek kapcsán ráirányítjuk az ország figyelmét erre, illetve az erdőgazdálkodásra. Ez fontos része az erdészszakma nyitásának a társadalom felé.

Elvitathatatlan eredménye a szakosztály működésének, hogy **létrejött az erdészeti erdei iskolák hálózata**. Mára szinte minden állami erdőgazdaságban működik erdei iskola. A magán-erdészeteknél is megjelent az erdei iskolázás. Csak elismeréssel lehet szólni az erdei iskolákban tevékenykedő erdészekről, pedagógusokról. Az eddig elért eredmények közös eredmények. Kiválóan példázják, hogy *két szakterület összefogásával új minőség teremthető*.

Az erdőpedagógia fogalma, jelentősége

És most eljutottunk az **erdőpedagógiához**. Miért is ez az új fogalom, elkülönülő szóhasználat? Mert tevékenységünkben az erdőnek központi szerepe

van, mondhatnánk azt is, hogy minden az erdőből fakad!

– **Az erdő a „példa”**.

– Az erdei életközösséget, ökoszisztémát megismerve látjuk át a **bioszféra rendszerszerű működését**.

– Az **erdő** fontos **természeti erőforrás** (megújuló nyersanyag- és energiaforrás). Az erdő kiváló példa arra, lássák, hogy létezik olyan **gazdálkodási** mód, mely nem teszi tönkre a gazdálkodás tárgyát – az erdőt –, mely nemcsak természeti erőforrás, hanem ökológiai egység, **bonyolult életközösség**.

– Ma Magyarországon egyértelműen beszélhetünk *fenntartható erdőgazdálkodásról*.

– Az erdő számtalan lehetőséget kínál a **közvetlen kapcsolat** kialakítására a gyerekek és a környezet között.

– Az erdő kimeríthetetlen tárháza az erdőpedagógiai módszerek (környezeti nevelési módszerek) alkalmazásának, az **élményszerzésnek**.

– Az **erdőnek**, mint helyszínnek a **szerepe tevékenységünkben**: Ha belépünk az erdőbe, minden irányból ingerek érnek. Minden érzékszervünk aktíválódik: a látás, a hallás, a szaglás, a tapintás, az ízlelés stb.

– Az **erdész hiteles közvetítő** lehet a gyerekek felé. Természetesen szorosan együttműködve a pedagógusokkal. A gyerekek, ha kijönnek az erdőbe a tanárjukkal, az erdészt feltétlenül látni akarják.

– Cselekedtető tevékenységek alkalmazására sok lehetőség van az erdőben: pl. a **gyerekek bevonása erdészeti munkába** (faültetés ékásával, erdőápolás metszőollóval).

– Az **erdőpedagógiában hármas egységként** jelenik meg az ökológia, az ökonómia és az ember. Ez azt jelenti, hogy nem önállóan mutatja be a természetes erdei ökoszisztémát és külön az emberi társadalom hatásait, hanem hangsúlyozza, hogy az ember jelenlétének kiemelt momentuma a gazdálkodás, mely mind a társadalom, mind a természet alakulására meghatározó erejű. Az ökológiai, ökonómiai és emberi tényezőket dinamikus egységben kezeli.

– Az erdőpedagógiában **az ember** nem külső szemlélő, aki pusztítja vagy védi a természetet, hanem szerves **része az erdei életközösségnek**.

Az erdészek részvétele az erdei iskola mozgalomban Magyarországon, illetve az Országos Erdői Iskola Programban

A környezeti nevelés fogalma, a szóhasználat az 1990-es években honosított meg Magyarországon Nyugat-Európából átvéve. Az erdei iskolázás mozgalommá vált.

A társadalom több szakterületéről tanárok, erdészek, nemzeti parkok, civil szervezetek szerveztek egyre gyakrabban és egyre több erdei iskolai programot, tábort. Mindenki a saját szakterületéből indult ki, arra alapozott.

2000-ben a Környezeti Nevelési Kommunikációs Programiroda próbálta meg összehangolni ezt a színes kavalkádót. Létrehozták az Országos Erdői Iskola Programot.

Az Országos Erdészeti Egyesület, illetve az Erdészeti Erdői Iskola Szakosztály kezdettől fogva belekapcsolódott a folyamatba, hiszen fontosnak tartottuk az együttműködést, az összefogást, a nyitást a társadalom felé.

Együttműködési megállapodás az Országos Erdészeti Egyesület (OEE) és a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) között (2009)

2008-ban mérföldkövet jelent a 9/2008 FVM rendelet az erdészeti erdei iskolák támogatásáról. Ennek folytatása az Együttműködési megállapodás aláírása az OEE és az FVM között. 2009. május 27-én az FVM szakállamtikára és *dr. Pető József*, az OEE elnöke Együttműködési megállapodást írt alá. A **megállapodás fő célja** az erdőgazdálkodók által működtetett erdei iskolák (erdészeti erdei iskolák) munkájának, működésének segítése, támogatása, az **erdészeti erdei iskolák minősítési eljárásának** lefolytatása. Nagyon fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy az erdőnek **három funkciója van:**

- gazdasági funkció (pl. fakitermelés),
- védelmi funkció (pl. természetvédelem, vízvédelem, talajvédelem stb.),
- közjóléti funkció (pl. rekreáció, erdei iskola).

Az OEE Erdészeti Erdői Iskola Szakosztály céljai között szerepel, hogy az erdészeti ágazaton belül elfogadtassuk azon kollégák munkáját, akik erdei iskolázással foglalkoznak, illetve elfogadtassuk azt, hogy az erdészek által végzett erdei iskolázás benne foglalják, illetve szerves része az erdő közjóléti funkciójának.

Az Együttműködési megállapodás aláírásával most hivatalosan is dokumentálva lett, elfogadtatott, hogy az erdőgazdálkodók által végzett erdei iskolázás szerves része az erdő közjóléti funkciójának, így részesülhet az erdőre irányuló, erdőgazdálkodókon keresztül megvalósuló támogatásokból.

Erdészeti erdei iskolák minősítése (2008-2009)

Egyértelműen le kell szögezni, hogy a minősítési eljárás létrehozása nem pusztán a jövőbeni hatékony anyagi támogatás megteremtése miatt vált szükségessé. Kifejezetten fontosnak tartjuk az erdészeti erdei iskolák szemléletének egységesítését, egy egységes kritériumrendszer megfogalmazását.

A kritériumrendszer kiterjed a tárgyi, személyi, szervezeti háttérre, illetve a szakmai programra egyaránt.

Vannak bizonyos alapelvárások, melyeket mindenkinek teljesítenie kell:

– saját erdőterületnek kell rendelkezésre állni;

– a program végrehajtásába erdészeket kell bevonni, magyarul az erdész vigye ki az általa kezelt erdőterületre a gyerekeket;

– az erdőpedagógiai foglalkozásokon meg kell jelenni bizonyos kiemelt témaköröknek.

A minősítési eljárás kapcsán néhány alapfogalmat tisztázni kellett.

Az erdészeti erdei iskola alapfogalmai:

Az erdőpedagógia a környezeti nevelés olyan speciális területe, ahol a nevelés helyszíne az erdő, a programjaiban erdészeti ismeretek (az erdei életközösségről és az erdőben folyó gazdaságról szóló ismeretek) bemutatása dominál. A foglalkozások erdész vezetésével vagy közreműködésével folynak.

Az erdőpedagógia a természet rendszerszerű működésének elvét az erdei életközösség példáján keresztül próbálja bemutatni. Egyben igyekszik tudatosítani, hogy az erdő nemcsak tiszta természet, hanem kultúr- és gazdasági térség is egyben, ahol ennek következtében folyamatosan jelen van az ember. Az ember és a természet közötti harmonikus kapcsolat lehetőségét a fenntartható, természetkímélő erdőgazdálkodás hosszú távra tervező példáján keresztül mutatja be.

Az erdőpedagógia módszereiben épít az aktív, cselekvő együttműködésre, a saját tapasztalatszerzésen alapuló tanulás szervezésre és élménypedagó-

giai terepi módszereket alkalmaz, melynek része a felfedező kísérlet, bemutató, megfigyelés, vita, beszélgetés, kiselőadás, kérdeve kifejtés, valamint a projekt módszer.

Az erdészeti erdei iskola az erdei környezet adottságaira építő, erdőpedagógiát alkalmazó oktatási, ismeretterjesztési intézmény, melyet erdőgazdálkodó működtet. Az erdészeti erdei iskola infrastrukturális és szervezeti háttérrel teremt az erdőpedagógiai alapon nyugvó oktató, nevelő tevékenységnek. Célja, hogy elősegítse az ifjúság és a felnőttek erdőbarát, környezettudatos magatartásának kialakulását, fejlődését. Feladata, hogy ráirányítsa a figyelmet a globális környezeti gondokra és javaslatokat nyújtson lokális megoldásokra.

Az erdészeti erdei iskolákban jellemzően erdőpedagógiai foglalkozások zajlanak, de a programokban helyt kaphatnak egyéb kulturális, sport- és szabadidős foglalkozások is. A programok zömében az iskolai szorgalmi időszakban zajlanak, a tantervhez és tanrendhez kapcsolódóan. Az erdészeti erdei iskolákat általában diákok látogatják, de óvodások és a felnőtt résztvevők fogadására is mód van.

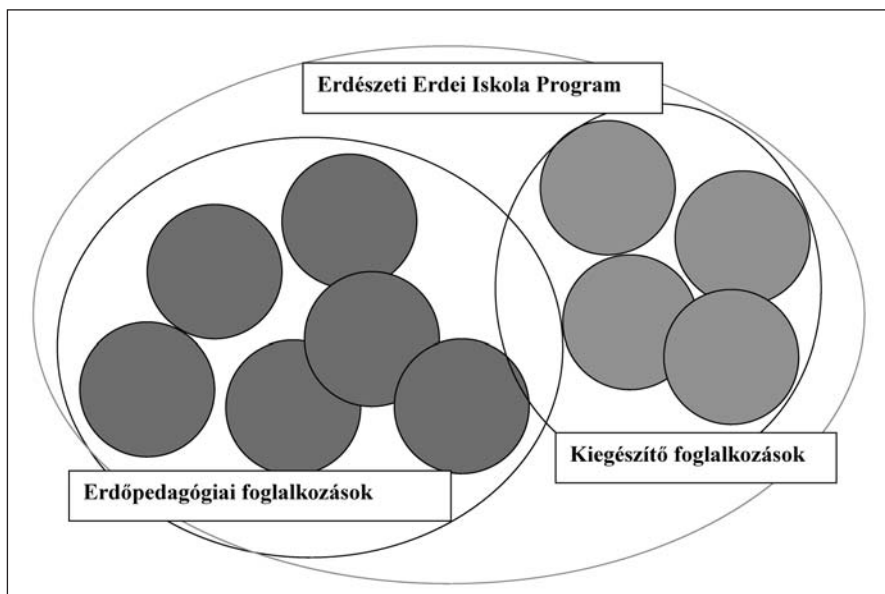
Az Erdészeti Erdői Iskola Program a környezet(erdő)tudatos szemlélet kialakítása érdekében időben és térben egymáshoz rendelt erdőpedagógiai és egyéb – kulturális, sport- vagy szabadidős – foglalkozások együttese. A program időtartama néhány órától több napig is terjedhet. A legoptimálisabb az ötnapos, bentlakásos, komplex (erdőpedagógiai foglalkozások kiegészítve egyéb szabadidős tevékenységekkel) erdészeti erdei iskolai programok megvalósítása.

Erdőpedagógiai foglalkozás az erdőpedagógia legkisebb tanulásszervezési egysége erdészeti ismeretek elsajátíttatása érdekében.

Erdőpedagógia bevezetése az erdészeti szakképzésbe (2010)

Meg kell említeni az Erdészeti és Faipari Egyetem Társadalomtudományi Tanácskének akkori vezetőjét, *dr. Lükő Istvánt*, aki felkarolta az egyetemen a környezeti nevelés témáját. 1996-ban Sopronban „Ember–technika–környezet” címmel konferenciát szervezett, 1996-ban kiadta a „Bevezetés a környezeti nevelés pedagógiai és társadalmi kérdéseibe” című könyvét.

Az OEE Erdészeti Erdői Iskola Szakosztálya 2009-ben kérte fel hivatalosan

a Nyugat-magyarországi Egyetem vezetését arra, hogy az erdőpedagógia önálló tárgyként jelenjen meg az erdészeti szakképzésben. A javaslat találkozott az egyetem tantervfejlesztési gondolataival, és 2010-ben már kidolgozásra is került három szakirányú továbbképzési lehetőség.

Alapvetés: célravezetőbb, ha az erdészeti ismeretekre építjük a pedagógiai ismereteket.

A jövő feladata, hogy az erdésztechnikus-képzésbe is beillesszük az erdőpedagógiát. Ne felejtjük el, hogy az erdész társadalomban több technikus foglalkozik erdőpedagógiával, mint erdőmérnök.

.Az erdőpedagógia jelentősége a Fenntartható fejlődésre nevelés évtizedében

Az UNESCO 2005-2015-re meghirdette a „Fenntartható fejlődésre nevelés évtizedét”

Az UNESCO szakemberei a programban kihangsúlyozzák:

„A minden szinten folyó oktatás-nevelés a fenntartható fejlődés kulcsa, és ez megkívánja, hogy egyensúly álljon fenn a gazdasági, társadalmi célok, valamint a környezet iránti felelősségérzet között. A nevelés során gondoskodni kell arról, hogy a közösségek megfelelő jártasságra tegyenek szert, perspektívájuk legyen, megismerjék a fenntartható életmód értékeit.”

Fontosnak tartják a fenntartható termelési modellek (pl. a fenntartható erdőgazdálkodás) bemutatását. Az UNESCO által a fenntarthatóságra vonatkozóan megfogalmazott hármas egység (gazdaság, társadalom, környezet) teljes szinkronban van az erdőpedagógia hármas

egységével (ökológia, ökonómia, ember).

Az erdőpedagógia és az erdészeti erdei iskolák jelen helyzete és jövője

A pénzhiány miatt ugrásszerűen csökkent a látogatószám az erdei iskolákban. Sajnos a szülők nem tudják finanszírozni az erdei iskolázás költségeit.

Ráadásul a működtető erdőgazdálkodók is nehéz helyzetben vannak. Költséget próbálnak csökkenteni, többek között létszámcsökkentéssel. Az erdőgazdaságoknál is egyre kevesebb erdész dolgozik.

A tő melletti erdészek gyakran gondolják azt, hogy az erdei iskola plusz teher.

A magyar erdők gazdasági szerepe nem fog csökkenni, sőt a megújuló energiaforrások előtérbe kerülésével tovább nő. Az is egyértelmű, hogy a védelmi és közjóléti funkció hangsúlyozása is egyre erősödik. Ez összhangban

van a társadalom érzelmi megközeledésével az erdő felé.

Az európai folyamatok hasonlóak. Az erdőpedagógia fogalmának megjelenése is megerősíti azt, hogy az erdő szerepe megnő a környezeti tudatformálásban.

Az erdők hármas funkcióját (gazdasági, védelmi, közjóléti) Madas András fogal-

mazta meg még 1972-ben a Buenos Airesi Erdészeti Világkongresszuson. Ez gyakorlatilag megegyezik a 33 évvel később, 2005-ben az UNESCO által a fenntarthatóságra vonatkozóan megfogalmazott hármas egységgel (gazdaság, társadalom, környezet), ill. az erdőpedagógia hármas egységével (ökológia, ökonómia, ember).

Merjük kijelenteni, főlvállalni:

– Magyarországon a fenntartható gazdálkodás legszemléletesebb példája a működő fenntartható erdőgazdálkodás, ahol az erdő hármas funkciója (termelési, közjóléti, védelmi) térben és időben együtt valósul meg a jövő nemzedék érdekeinek figyelembevételével.

– Az erdei ökoszisztéma a legszemléletesebb példa a bioszféra rendszerű működésére.

– Az erdőpedagógia a környezeti nevelés leghatékonyabb módja, amely erdőben valósul meg a fenntartható erdőgazdálkodás gyakorlati szakembereinek közreműködésével. Ezt a munkát erdőgazdálkodók által működtetett erdei iskolák (erdészeti erdei iskolák) végzik, együttműködve iskolákkal és a közoktatás szereplőivel.

– Az erdei iskolázás kiemelten fontos erdészeti tevékenység, meghatározó az erdő és a társadalom viszonyának alakításában, az erdészeti kommunikációban.

Az előbbi gondolatoknak, az erdőpedagógiának be kell épülnie a Nemzeti Erdőstratégiába, erdészeti vezetőink, erdészpolitikusaink gondolkodásába, gyakorlati munkájába. Ha ez megtörténik, akkor leszünk a társadalom előtt igazán hitelesek, és válunk az erdei iskolázás elfogadottan meghatározó szektorává.

Szabó Lajos
erdőmérnök

Dr. Madas László emlékére és tiszteletére

a Pilisi Parkerdő Zrt. a visegrádi Vízeresí réten

Emlékkövet állít

2011. május 18-án szerdán.

Találkozó: 10 órakor a Pilisi Parkerdő Zrt. székházánál
(Visegrád, Mátyás király u. 4.),
innen gépjárművekkel viszik fel a megjelenteket a helyszínre.

Bejelentkezés szükséges: 2011. május 13-ig (péntekig)

Elérhetőség: Kissné Szabó Gabriella
06-20/9846-009 vagy kissne@pprt.hu